

De kerk is dicht, de winkel is open

Wat moet je met alle beelden als de kerk
sluit? Discreet afvoeren en dan verhandelen.
Welkom op de reliboulevard.

door Annette Wiesman foto's Hans van den Bogaard

Aangeboden: Jozef, Maria en Jezus, levensgroot, voor 28.500 euro (hout, handgesneden). Of willen we liever een koppel engelen met kandelaar, 2350 euro. Of een gouden hostiebewaarkast (ter grootte van een medicijnkastje) voor 1250 euro?

Fluminalis brengt religieuze artefacten op de markt. Het voormalige fabriekspand in Horsens, Gelderland staat stampvol heiligenbeelden, relikwieën, Jezusbeelden, misgewaden, kerkbanken en monstransen (hostiekelken) – een rariteitenkabinet van religieuze spullen. Het merendeel is negentiende-eeuws en neogotisch. De meeste heiligen hebben hun ogen vroom geloken en een sierlijke hand op de borst, andere kijken vol devotie omhoog. De duurste objecten worden op een veilige plaats bewaard: monstransen met diamanten en robijnen, een massief zilveren scepter van een Mariabeeld, een drie meter hoog altaarstuk van een leerling van Rubens uit 1679.

‘Kijk, hier heb je een Frans beeld,’ wijst Harald Peters, zoon van eigenaar Joannes Peters. Het is van terracotta in plaats van gips of hout, zoals veel Nederlandse beelden, en rijk van kleur. ‘Zuid-Franse beelden hebben vaak meer pathos, zoete kleuren en glazen ogen.’ De fotograaf bekent dat hij als kind aan stukken geslagen Mariabeelden uit leegstaande kerken als krijt gebruikte. ‘Ja, dat hoor je vaker,’ zegt Peters. ‘Vroeger waren die beelden niets waard.’

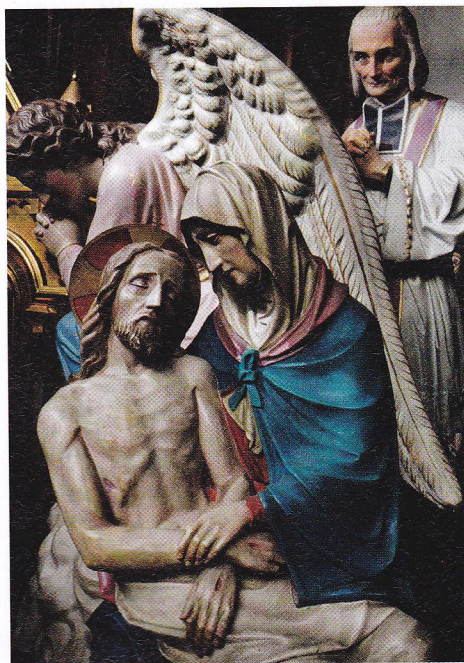
Joannes Peters begon in de jaren zeventig met het verzamelen van beelden. Het decennium daarvoor was er een tweede beeldenstorm door de katholieke kerken geraasd, waarbij de muren wit geschilderd waren en alle pracht en praal waren verdwenen. Biechtstoel, preekstoel en communiebank werden afgeschaft. Volgens Peters heeft dat de ontkerkelijkking alleen maar in de hand gewerkt. ‘De mystiek verdween. De kerk is groot geworden door mooie dingen. De gregoriaanse mis was juist spannend omdat je hem niet begreep.’

Als liefhebber van mooie beelden was hij er als eerste bij als ergens een kerk werd leeggeruimd. ‘Niemand zag er de waarde van in. Ik werd uitgelachen als ik met drie manshoge

beelden op mijn auto naar huis reed.’ Hij trok steeds verder zuidwaarts, tot aan Spanje. Doordat hij zijn weg kende in het internationale netwerk van franciscanen en jezuiteten, was hij in veel kloosters welkom. Zijn reputatie groeide, omdat hij netjes betaalde en de spullen discreet afvoerde. ‘We zijn per ongeluk groot geworden.’

Religieuze themaparken

In de laad- en losruimte staan grote kisten klaar om vervoerd te worden naar Canada en Zwitserland. In een ervan zit een uit elkaar genomen biechtstoel. Het transport kost tweeduizend euro, de biechtstoel een veelvoud daarvan. ‘Het moeilijkste van ons vak is niet het verkopen, maar om alles op z’n bestemming te krijgen,’ zegt Harald Peters.

Aanvankelijk richtte Fluminalis zich op de Nederlandse liefhebber, tegenwoordig komt tachtig procent van de omzet van buitenlandse klanten. In Japan zijn het afgelopen decennium tientallen ‘gothische’ en ‘romaanse’ kerken verzezen, die Fluminalis grotendeels heeft ingericht. Het zijn exacte kopieën van beroemde Europese kathedralen in religieuze themaparken, waar bezoekers doop-, trouw- en rouwmissen naar persoonlijke smaak kunnen aanvragen. Harald Peters: ‘Een Japanse relatie die op bezoek was, wees op de vitrine met monstransen en vroeg: wat kost dat? Hij bleek niet één monstrans, maar de halve vitrine te bedoelen. Goed voor bijna een ton, en hij betaalde het.’ Ook in Canada, Australië en de Verenigde Sta-

ten zijn nieuwe geloofsgemeenschappen en vermogende verzamelaars verzot op Europees religieus erfgoed. En vertegenwoordigers van de internationaal sterk groeiende en niet onbedeelde Pius X-groep zijn goede klanten. Ze komen in vol ornaat in Horsens hun inkopen doen.

Dan is er nog die vermogende Belg die beelden van alle bestaande heiligen wil hebben en alle hoeken en gaten van zijn villa ermee heeft volgestouwd. Of die beroemde voetbalarts in Indonesië. Hij bewaart zijn met textiel aangeklede heiligenbeelden in speciale vitrines vanwege het tropische klimaat. Nederland mag in ontkerkelijkking vooroplopen in Europa, maar wereldwijd is het katholieke geloof nog lang niet ten onder, concludeert Joannes Peters. ‘Er wordt geschreeuwd om dit soort spullen.’

Stortvloed

Wekelijks gaan gemiddeld twee kerken dicht. Als die trend doorzet, zijn er in 2050 geen protestantse en in 2075 geen katholieke kerken

Zelfs inboedels die naar kerken in Oost-Europa worden gestuurd belanden vaak weer op veilingen

Ze sloegen de armen van de beelden om er meer op de aanhanger te krijgen'

meer over, zegt conservator Marc de Beyer van museum Catharijneconvent in Utrecht. En terwijl er in Nederland in de jaren vijftig nog vijfentwintighonderd kloosters waren, zullen er over tien jaar vrijwel geen werkende kloosters meer zijn. Juist in die kloosters bevinden zich volgens de conservator veel kunstschaten: edelsmeedkunst, statenbijbels en tafelsilver.

Ook bij protestanten, toch veel soberder met hun aankleding, komen veel schatten naar boven. 'Ze denken vaak: wij hebben niks. Ik sprak laatst een kerkrentmeester die een avondmaalstel naar Roemenië wilde sturen. Dat bleek een zilveren stel uit 1614 te zijn. Ik zei:

stuur er gerust vijf die kant op, maar niet deze.' Door het samengaan en opheffen van parochies en gemeenten komen ook de komende jaren nog veel kerken leeg te staan, en dat brengt onvermijdelijk een stortvloed aan religieuze goederen met zich mee. Museum Catharijneconvent heeft met de kerken de Handreiking roerend religieus erfgoed opgesteld over wat te doen met al die inboedels: bewaren, afstoten of vernietigen? De depots van de bisdommen en het Catharijneconvent zitten vol. Verkopen op eBay en Marktplaats is, vanwege het spirituele karakter van veel objecten, voor katholieken geen optie. Vooral het liturgisch vaatwerk is heilig. Een kelk die wordt gebruikt als bonbonschaal – het is katholieken een gruwel. 'Voor parochianen is het ook niet leuk als een kerkbank wordt verzaagd tot tuinafscheiding,' zegt Eugène van Deutekom, erfgoed specialist van het bisdom Den Bosch. Liever brengt het bisdom de spullen naar Rusland, Oost-Europa, Afrika en Zuid-Amerika. Mottige kazuels en beschadigde beelden worden vernietigd. De Beyer: 'We kunnen niet alles bewaren.'

Uiteindelijk komen vader en zoon Peters de geëmigreerde inboedels altijd wel weer op een veiling tegen, zeggen ze. 'Het is zo'n klein

wereldje. We zien giften aan Oost-Europa vaak gewoon op de markt komen; die kerken hebben alles al.'

En zo blijft de internationale handel floreren. Met name die in relikwieën, ook al verbiedt de kerk die. Veel verzamelaars staan in de rij voor deze resten van heiligen – een botje van de heilige Barbara, een splinter van het kruis, een stukje stof van het kleed van Antonius. Vooral in de VS is de vraag naar deze Europese religieuze rariteiten groot en hebben nostalgische babyboomers met katholieke wortels er veel geld voor over.

Fluminalis' mooiste relikwie is een levensgrote Herculanus van was, opgebaard in een glazen vitrine, met lauwerkrans, sandalen en echte beenderen. Ernaast ligt een lokale Franse heilige, met een ietwat onbeholpen, uit was gekneed gelaat. Een kerkbestuur uit Chicago zou ze dolgraag kopen, en heeft er, dankzij de giften van beroemdheden als Oprah Winfrey, ook het geld voor. Maar Peters houdt ze zelf. 'Het zijn onbetaalbare, unieke stukken.'

66 Handel in heiligenbeelde
De kerk is dicht, de winkel is open:
welkom op de reliboulevard